

Nr 567.

Av herrar **Hagberg** i Luleå och **Persson** i Stockholm, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 305, angående aktieteckning i Norrbottens Järnverk Aktiebolag*.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 305 föreslås att till aktieteckning i Norrbottens Järnverk Aktiebolag anvisas ett investeringsanslag å 8 000 000 kronor. Genom denna nyinvestering skall bolaget kunna bygga dels en tredje tackjärnsugn, dels också det projekterade thomasverket. Riksdagen har redan förut i princip beslutat i samma riktning, vadan förslaget bara är en konsekvens av detta tidigare beslut. De ekonomiska skäl, som handelsministern redovisar för bygget av en tredje tackjärnsugn och ett thomasverk, äro så slående, att någon längre debatt kring denna sida av problemet näppeligen bör kunna föras. De invändningar, som ändå trots detta framföras, torde mera vara grundade på en traditionell motvilja mot förädlingsindustrier i Norrbotten och mot att staten skall uppträda som industriföretagare. När nu ändå staten äntligen tagit flera avgörande steg för att bygga upp en förädlingsindustri, där det s. k. privata initiativet saknat intresse, borde debatten åtminstone kunna kopplas över från de traditionella banorna och koncentreras kring frågor om hur den statliga företagsamheten skall bli så rationell som möjligt.

Det bör nämligen anses som självklart, att när nu staten skapat en järn-förädlingsanläggning i Norrbotten bör denna göras så effektiv och räntabel som möjligt. De nu föreslagna åtgärderna äro naturliga led i en sådan utveckling. Det föreslagna utbyggandet av järnverket gör vårt land självförsörjande i fråga om halvförädlat järn vid genomsnittlig förkrigsförbrukning. Däremot blir vårt land även framdeles hänvisat till en icke obetydlig import av valsverksprodukter, vilka borde kunna framställas inom landet. Betydelsen av självförsörjning på dessa områden har slående belysts under kriget. Det förefaller ganska naturligt att nästa led i utbygget av Norrbottens Järnverk för att tillmötesgå den inre marknadens behov borde vara en valsverksanläggning. Därmed är icke sagt, att svensk järnhantering i allmänhet och Norrbottens Järnverk i synnerhet skall uppställa så begränsade mål som att tillgodose inhemska behov. Vårt land borde nämligen ha mycket goda förutsättningar att väsentligt utvidga sin export av förädlat järn.

Kommittén för efterkrigsplanering har i sitt yttrande tagit upp frågan om ett valsverk som komplettering till Norrbottens Järnverk. Starka skäl kunna anföras därför, dels när det gäller att säkra en så stor avsättning som möjligt, dels också den förbättring av räntabiliteten som måste bli följden av en »fly-

tande» framställning via tackjärnet till det färdiga högförädlade stålet. Handelsministern avvisar dock tanken på att redan nu förbereda en ytterligare utvidgning av järnverket:

»Enligt min mening vore det förhastat att nu, innan den föreslagna utbyggnaden kommit till stånd samt verket en tid varit i normal drift och erfarenheter därunder vunnits, låta utföra en så omfattande undersökning, för vilken i väsentliga avseenden fakta och material ej skulle föreligga. Jag utgår ifrån att järnverkets styrelse, när den anser tiden inne, själv kommer att framlägga förslag om en undersökning med ett mera begränsat syfte. I längden tjänas nog det med järnverket åsyftade ändamålet bäst genom att dess utveckling inte forceras.»

Det starkaste skäl den statliga järnförädlingens motståndare kunnat framföra mot tillkomsten av Norrbottens Järnverk har under kriget varit knappheten på arbetskraft och material. Mot detta har knappheten på tackjärn, vilken kunde övervinnas genom tillkomsten av järnverket, varit ett starkt argument. Nu medges från alla håll den betydelse järnverket redan fått på grund av avspärrningen. Men hur mycket bättre skulle det inte ha varit, om järnverket tillkommit tidigare. Om det varit färdigt vid krigsutbrottet skulle anläggningen med hittillsvarande tackjärnspriser redan ha amorterats, bland annat därför att anläggningskostnaderna blivit betydligt lägre. Om, för att fortsätta tankegången, järnverket också varit utbyggt för framställning av valsverksprodukter, rör m. m., varav landet har brist, skulle vår belägenhet ha varit ändå mycket bättre. Man måste räkna med att denna knapphet kommer att bestå åtskilliga år efter krigets slut, liksom att en stor export av sådana produkter är möjlig därest tillgångar därav funnes.

En sådan utbyggnad erbjuder erfarenhetsmässigt inte några större svårigheter. Här handlar det om områden, som äro kända för expertisen, och om utvidgning av en för landet otillräcklig verksamhet, varav en del redan bedrives inom landet. Nödiga »fakta och material» stå sålunda till förfogande. Vartill kommer, att Norrbotten redan har en betydande arbetslöshet. Inte minst därför är läget för en större utbyggnad nu lämpligt.

Talet om att järnverket bäst tjänar på att saken inte forceras bör lämpligen ställas i belysning av det faktum, att man här i landet under de senaste fyrtiofem åren i princip varit ense om att åtminstone en del av norrbottensmalmen borde förädlas inom länet. Under denna tid har Ruhrindustrien gjort Tyskland till en ekonomisk och militär stormakt, till stor del på grund av Tysklands möjligheter att erhålla den högklassiga och relativt prisbilliga norrbottensmalmen. Först de senaste åren ha statsmakterna gått från ord till handling i frågan, men med tanke på de väldiga resurser, som stå till förfogande för en järnförädling i stor stil, som kunde återge Sverige något av dess gamla roll som järnbärande, är Norrbottens Järnverk en synnerligen blygsam anläggning.

Enligt vår mening har därför kommittén för efterkrigsplanering fullständigt rätt, när den förordat åtgärder för att ytterligare utbygga Norrbottens Järnverk. Dit hör främst en klarläggande utredning. Handelsministern synes föredra att avvakta ytterligare förslag »med ett mera begränsat syfte» från järnverksstyrelsens sida och avvisar därmed den tankegång som kommittén för efterkrigsplanering framfört. Att inte nu vidtaga åtgärder för att få frågan utredd och klarlagd är att förlora dyrbar tid. Om en sådan utredning eventuellt skulle visa, att en ytterligare utvidgning av anläggningen bör anstå, så har därmed ingenting förlorats. Men om, vilket förefaller sannolikt, en saklig utredning understryker de av kommittén för efterkrigsplanering framförda synpunkterna, vore ett dröjsmål synnerligen beklagligt.

Just med hänsyn till nödvändigheten att den statliga järnverksanläggningen skall bli så effektiv och räntabel som möjligt och för att bringa till en snabbar lösning åtgärder, som äro nödvändiga för att utveckla en norrbottnisk förädlingsindustri på grundval av befintliga stora naturrikedomar, och då detta måste vara ett intresse ur hela folkförsörjningens synpunkt, föreslås,

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 305 uttalar som sin mening, att Kungl. Maj:t måtte genom styrelsen för Norrbottens Järnverk eller på annat sätt låta verkställa en skyndsam utredning om ytterligare utbyggnad av järnverket med valsverk för utvalsning av de egna göten närmast till byggnads- och annat grövre handelsjärn samt i samband därmed frågan om järnverkets utbyggnad även på bredaren genom tillfogandet av ytterligare hyttugnar.

Stockholm i december 1944.

H. Hagberg.

Set Persson.